

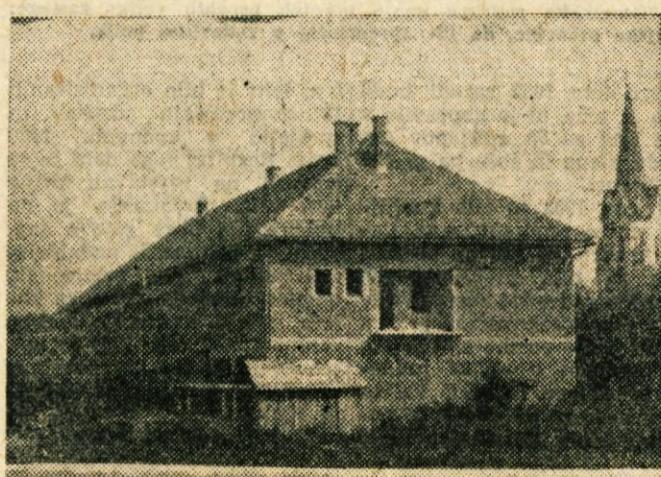

Ustvarjeni so pogoji za komunalni sistem

(Nadaljevanje s 1. strani)

Tudi leta 1954 ni bilo zaradi vremenskih neprilika zadovoljivih pridelkov, izboljšalo pa se je stanje živinoreje zaradi boljših kmetijskih pogojev. Gojava živila je narasla za 3200 glav, prasiči pa za 5800 glav. Uporaba umetnih gnojil zaradi višjih cen v prvi polovici leta ni bila zadovoljiva, zatočeno pa se je povečala v drugi polovici. Podobno je bilo z oskrbo glede ostalih kmetijskih sredstev. Lani so kmetijske zadruge s svojimi odsekami odločno posegla v kmetijsko proizvodnjo. Ob koncu leta je delovalo 19 živinorejskih, 11 poljedeljskih, 22 sadjarskih in 27 strojnih odsekov. Nabava semen, zaščita rastlin, strojna dela, selekcija živilne, uvedba molzne kontrole krav — to so bile naloge, ki so jih odseki kmetijskih zadrug dobro izvajali. Investicije za kmetijstvo so v tem letu znašale 148,516.000 dinarjev.

Za pospeševalno službo v kmetijstvu je bilo izdano lani 13,149.000 din. Dokončno je bila izvedena reorganizacija kmetijskih posestev. Ob koncu leta so bila v okraju 4 zadruga posestva, eno posestvo OZZ, 6 državnih posestev. V večji meri so bili izvedeni poizkusi z umetnimi gnojili. Pri vseh

Sol je bilo v okraju od 1945-55 zgrajenih 30, stare pa so bile obnovljene. Na slike: nova šola v Šentrupertu.

KZ so bila strokovna predavanja ali seminarji in tečaji. Uvedba zemljarine je izboljšala način plačevanja dohodnine, ovira za pravilno obremenitev pa so spremembe v

te naloge. Iz tega zneska bo porabljenih 5 milijonov din tudi za dotacijo pri gradnji gnojišč in silosov ter bo s to pomočjo zgrajenih okoli 250 gnojišč in silosov.

Zdravstvo in socialna politika

Sporodno z razvojem socialne zaščite raste krog zaščitenih ljudi in se večajo dajatve, ki jih pa se namen iz leta v leto. Do leta 1953 so bile bolnišnice, vzgojni in drugi domovi proračunske ustanove, s tem letom pa so prišle na samostojno financiranje in se je njihovo vzdrževanje preneslo od republike na okraje. Število starin in onemoglih v domovih se je od leta 1947 do lani povečalo od 17 na 108 oskrbencev. Temu primerno se je dvignila tudi oskrbnina, ki je znašala 1947. leta 318.630 din, letos pa bo okrog 5 milijonov. Leta 1947 se je nakazalo za rejnike podpore in druge dajatve mladološnikom 325.300 din, lani pa se je porabilo v tem namen 7 milijonov. V domovih vzdržuje okraj 124 otrok.

S plačevanjem plačila nezmožnim v zdravstvenih zavodih se je pribelo leta 1949, ko je znašal izdatek za ta namen 151.678 din, lani pa 38 milijonov 798.016 din! To so plačila za zdravljenje vseh tistih bolezni, katerih zdravljenje je po uredbi brezplačno, in pa tista plačila nezmožnih, za katere plačuje OLO. Za ostale socialne dajatve je šlo leta 1947 do 267.630 din, lani pa 13.477.557 din!

Z organizacijo počitniških letovanj šolskih otrok se je pričelo 1950. Tega leta je bilo deležno letovanje okoli 200 otrok, letos pa okoli 540 otrok, od tega 222 otrok po liniji Zvezne borcev. Izdatki za letovanje so se letos povečali na-

kulturi in preveliki razponi v lestvici med posameznimi bonitetnimi razredi.

Letos je predvideno povečanje dohodka iz kmetijstva za 8,5 odstotka. Stanje živilne bo ostalo v glavnem nespremenjeno. Uporaba umetnih gnojil se je izredno povečala in znaša od jeseni 1954 do poletja letos okoli 300 vagonov različnih gnojil. Velikanski porast porabe umetnih gnojil najbolj nazorno dokazuje primerjava med leti 1939 in 1955.

Medtem ko je znašala leta 1939 le 0,7 kg na hektar, znaša letos 37 kg na hektar! Prvič je bilo letos porabljeno na Dolenjskem na desetine vagonov tomaže žilindre kot najboljšega gnojila za travnike. Uporaba priznanih semen še ni zadovoljiva, ker jih primanjkuje. Medtem ko dobro delajo skoraj vsi živinorejski odseki KZ, tega ne bi mogli trdit za poljedelske, sadjarske in vinogradniške odseke. Pri zatirjanju rastlinskih škodljivcev so bili doseženi najboljši rezultati pri škropljaju sadnega dreva, zaradi česar se je okužba po kaparju znatno zmanjšala.

Za kmetijsko in veterinarsko službo je bilo letos določenih okoli 30 milijonov din. V letu 1955 formirani sklad za pospeševanje kmetijstva bo omogočil uspešno opravljanje

Tekstilna tovarna NOVOTEKS v Novem mestu zaposluje 380 delavcev in je po vrednosti proizvodnje med podjetji v okraju na prvem mestu. Kvaliteta njenih izdelkov slovi po vsej državi

Zdravstvena in preventivna služba se je izboljšala in pospešala. Veliko se je gradilo zlasti v zadnjih letih, se več pa je načrtov, ki jih bo treba v bližini bodočnosti presničiti. Bolnišnica v Novem mestu je bila po vojni na novo organizirana. Z združitvijo vseh moških in ženskih bolnišnic ter izdajo modernega pljučnega oddelka je ta načrta zdravstvena ustanova na Dolenjskem dobila primerne prostore, ki pa še vedno ne ustrezajo vsem potrebam današnje zdravstvene službe. Število bolnikov v bolnišnici se je od 1946 do lani podvojilo, prav tako število oskrbnih dni. Izredno so se povečale ostale zdravstvene storitve. Tako je število operacij naraslo od 956 leta 1946 na 5551 leta 1954, število porodov v istem času od 192 na 1212, število ambulantnih storitev pa od 1311 na 8225. Tudi število zdravnikov se je povečalo za trikrat.

Veliko zdravstveno delo so opravili tudi drugi zavodovi, kot je zdravstveni dom v Novem mestu, zdravstvene postaje v Trebnjem, Žužemberku, Šentjerneju, Dol. Toplicah in Mokronugu, pomožna ambulanta v Škocjanu, okulistična ambulanta v Novem mestu, okrajna sanitarna inšpekcijska, Centralni in okrajni protituberkulozni dispanzer v Novem mestu, posvetovalnica za nošče in matere, šolska zobna

ske prostore so bile večkrat zidanice, nadhlevski prostori, mežnarje in župnišča. Zelo malo je bilo šol, ki bi ustrezale zdravstvenim in pedagoškim pogojem. Okupacija pa je še te borne šolske prostore temeljito uničila. Od 60 osnovnih šol je ostalo delno ohrazenih komaj 15. Do leta 1955 je bilo na novo zgrajenih 30 šolskih stavb, ali tri na leto. Po današnji oceni predstavlja to vrednost 300 milijonov din. Potrebo bo zgradiči še 15 osnovnih šol.

Po vojni so bili osnovani dijaki domovi in internati, potem internat za trgovske in obrtnike vajence v Novem mestu. Ustanovljena je bila tudi šolska kuhinja v Novem mestu, kjer prejema dnevno 250 dijakov in vajencev toplo hrano. V okraju delujejo sedaj že tudi štirje otroški vrtci. Pred vojno je bila v okraju poleg osnovnih šol samo ena gimnazija, ki je lahko sprejela 270 do 300 dijakov. Deset let po končani vojni pa je stanje naslednje: 60 osnovnih šol s 7957 učencih, 10 najih gimnazij s 1616 dijakih, ena polpolna gimnazija s 680 dijakih, 1 učiteljske s 135 dijakih, dve vajenski šoli s 340 dijakih, ena trgovska šola z 250 dijakih, ena glasbeni šola s 100 slusatelji, dve kmetijski šoli s 70 dijakih, tri zimske kmetijske šole s 120 dijakih in 8 internatov

trikrat.

Oblast v stari Jugoslaviji ni skrbela za podpore revnini dijakom, da bi lahko študirali. Za to si imela svoje fondne le župnišča, ki so podpirala le svoje privržence, ki so se moralni zavezati, da bodo šli v bogoslovje. Studirali so lahko samo otroci premožnih staršev, drugi so se moralni prebijati skozi študij kakor so vedeli in znali. Mnoge od njih je zaradi stradanja pobrala jetika.

To se je po vojni bistveno spremenilo. Večina dijakov prejema podpore ljudske oblasti. V zadnjih letih so vse te podpore prispevale na OLO. Leta 1945 je dal okraj Novo mesto za podpore dijakom 50 tisoč dinarjev, leta 1949 pa že 275.000 din, leta 1952 1.684.000 din, leta 1954 10.995.000 din, za letos pa je predviden ta izdatek v okrajnem proračunu na 14.362.000 din. Velik porast teh podpor je zlasti očiten od leta 1955 dalje, ko je okraj prevzel vso skrb za otroke padilih borcev. V preteklem šolskem letu je dobilo štipendije in podporo okraja nad 600 dijakov. Lani je bila v Šmihelu ustanovljena dopolnilna šola za otroke padilih borcev. Ta šola se bo nadaljevala tudi letos.

Trgovina in gostinstvo

Sporedno s porastom kupne moči prebivalstva, raste tudi promet v trgovini in gostinstvu. Na področju okraja posluje 124 trgovskih poslovnih. Od tega odпадa na državni sektor 22 obratov in na privatni 60. Promet v gostinstvu je znašal leta 1952 do 140 milijonov dinarjev, lani pa že 218 milijonov dinarjev. Promet v gostinstvu se je torej zmanjšal dve sto milijonov dinarjev, se je lani dvig

nih na eno milijardo 700 milijonov dinarjev.

V okraju je sedaj 82 gostinske obrotov. Od tega odпадa na socialistični sektor 22 obratov in na privatni 60. Promet v gostinstvu je znašal leta 1952 do 140 milijonov dinarjev, lani pa že 218 milijonov dinarjev. Promet v gostinstvu se je torej zmanjšal dve sto milijonov dinarjev, se je lani dvig

na eno milijardo 700 milijonov dinarjev.

Od teh investicij odpadne na kapitalne gradnje 53 odstotkov in na gradnje družbenega standarda 47 odstotkov. Te številke kažejo, da je bilo sorazmerno veliko investirano v korist družbenega standarda, vendar

je treba pri tem upoštevati, da je bilo veliko teh sredstev porabljeno za obnovo med vojno porušenih in poškodovanih šol, za obnovo podeželja in zgraditev pljučnega oddelka novomeške bolnišnice.

INVESTICIJE

Po vojni je bilo investirano v gospodarstvo in družbeni standard skupno 2051 milijon dinarjev. Od tega odпадa na industrijo 391.743.000, na na kmetijstvo 301.893.000 din, na gozdarstvo 103.480.000, na gradbenost 120.524.000 din, na promet 44.452.000 din, na trgovino 11.703.000 din, na gostinstvo 41.029.000 din, na elektrifikacijo podžežja 72.920.000 din, na vodovod 165.438.000 din, na ceste in mostove 102 milijonov 903.000 din, na stanovanjske zgradbe 129.673.000 din, na ostalo komunalno dejavnost 73.457.000 din, na modernizacije 10.000.000 din, na kulturno in prostočasno dejavnost 116.394.000 din, na zdravstvo in socialno skrbstvo – bolnišnice – 231.364.000 din, na obnovno podeželja 74.875.000 din.

Od teh investicij odpadne na kapitalne gradnje 53 odstotkov in na gradnje družbenega standarda 47 odstotkov. Te številke kažejo, da je bilo sorazmerno veliko investirano v korist družbenega standarda, vendar

je treba pri tem upoštevati, da je bilo veliko teh sredstev porabljeno za obnovo med vojno porušenih in poškodovanih šol, za obnovo podeželja in zgraditev pljučnega oddelka novomeške bolnišnice.

Zaključek

Iz gornjih skopov in suhih podatkov, ki niti ne zajemajo vseh panog dejavnosti v okraju, je očitno, da je bilo za odpravo gospodarske in kulturne zaraščnosti na Dolenjskem vloženo obilo truda in sredstev. Prav tako je očitno, da ta sredstva niso bila vložena zastonji, pač pa že dajejo svoje sadove. Če ne naglo, se vendar vztrajno dviga narodni dohodek tudi na tem območju. Leta 1953 je znašal narodni dohodek na prebivalca 35.000 din, lani pa 42.800 din, letos pa je preračunan na 48.300 din. To kaže, da je narasel od leta 1953 do 1954 za 21 odstotkov, letos pa bo narasel še za 35 odstotkov nasproti letu 1953.

Vsekakor je okrajni ljudski odbor v desetih letih napravil velik korak v razvoju gospodarstva in z razpoložljivimi, večkrat zelo skromnimi sredstvi položil temelje za novo komunalno ureditev in ustvari pogone, da se tudi novomeški okraj v najkrajšem času odrese gospodarske zaostrosti in osamosvojil, da bodo v bodbe lahko z lastnimi sredstvi reševali vsa svoja gospodarska, kulturna, socialna in politična vprašanja.

Z zaključkom poslovanja dosedanjega okrajnega ljudskega odbora se hkrati zaključuje desetletno važno obdobje razvoja, ki je skozi različna razdobja družbenega razvoja do tega časa, ko so ustvarjeno temelji za komunalni sistem.

DOPISNIKOM: danes je moralo izostati precej prispevki. Izidejo v prihodnji številki.

PROSVETA

Na splošno je bilo znano, da je bilo že pred vojno pomanjkanje šolskih in drugih prostorov na Dolenjskem zelo veliko. Za šol

s 540 gojenci. — Zimske izobraževalne tečaje obiskuje letno okoli 1200 fantov in dekle. Uspešno deluje potujoči gospodinjski tečaj, prav

nevmešavanje v notranje zadeve drugih dežel, sodelovanje med deželami z različno družbeno ureditvijo itd. In takšen sporazum je bil podpisani dolgo pred tem, preden so po svetu podpisali razne deklaracije o sožitju. To priča o državniških daljnovidnosti, o tisti dragoceni lastnosti, podrediti vse manj pomembne koristi visokemu cilju — ohranitvi miru,

ki je pogoj slehnerje ustvarjalne politike v mednarodnih odnosih iz preprostega razloga, ker je v sedanjem mednarodnem položaju tudi pogoj za obstoj človeštva.

Sedaj je bilo po sklenitvi Balkanske zveze slišati na tujem glasovu, ki so ga zavzemali za to, da bi bilo težišče dejavnosti te zveze na vojaških vprašanjih. Poudariti je treba, da je bilo takšnih nedobravnih »svetovalcev« malo in da njihovih nasvetov nihče ni poslušal.

S tem pa nočemo reči, da je delo pri izgradnji miru opravljeno, nikakor ne! Se veliko možnosti je za razvoj sodelovanja na političnem, gospodarskem, kulturnem in drugih področjih, ki jih bo treba izkoristiti, vključiti v prid miru na Balkanu, s tem pa tudi v korist mirnega razvoja Evrope.

To je bilo po vsej verjetno načelo, ki so se prizadeli v tem področju.

Balkanska zveza, sklenjena leti 1954 na Bledu, je izdala prispevki in se zavzemala za to, da bi bilo vse zavzemalo na tem področju. Poudariti je treba, da je v tem področju na Balkanu, s tem pa tudi v korist mirnega razvoja Evrope.

Topel in prijateljski sprejem, ki so ga prizadeli naši narodi grškemu kraljevskemu paru, je nedvomno izraz prepričanja, da je treba se nadalje graditi mogočno in trdnost avtomobilistov na Balkanu.

Naj je omenimo, da so pozdravi grškega naroda naše predsednika Titu ob njegovem nedavnem obisku v Grčiji izražali isto misel, iste težnje narodov obhodov, v katerih jedru je beseda — mir.

Topel na Mirni je čvrsto mizarsko podjetje z izredno priznanim kolektivom.

V TEM TEDNU NABIRAMO SLEDEČA ZDRAVILNA ZELIŠČA:

Cvet jesenske rese 90 din, rmanja 50 din. List volčje češnje (beladona) 150 din, robide 36 din, maline 40 din, lapuha 60 din, pljučnica (bel

